

Yhdenvertaisesti luontoon

Esteettömästi luontoon -webinaari 13.4.2021

Johanna Hätönen, esteettömyysasiantuntija

Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE

johanna.hatonen@invalidiliitto.fi

<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>





Invalidiliitto

- Edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää.
- 30 000 henkilöjäsentä, 145 jäsenyhdistystä ja 2500 työntekijää
- Esteettömyystyötä tehty vuodesta 1977.



Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE

Vaikuttaa laaja-alaisen esteettömyyden edistämiseen yhteiskunnassa tarjoamalla:

- Tietoa
- Koulutusta
- Neuvontaa ja konsultointia
- Esteettömyyskartoituksia



Kuva ESKE

Luennon sisältö:

- **Taustaa**

- Esteettömyys luontokohteissa
- Esteettömyyden käsitteitä
- Hankkeita ja materiaaleja

- **Esteettömyys osana luontopalvelua & Onnistunut luontokokemus**

- Yhdenvertainen palvelukokemus

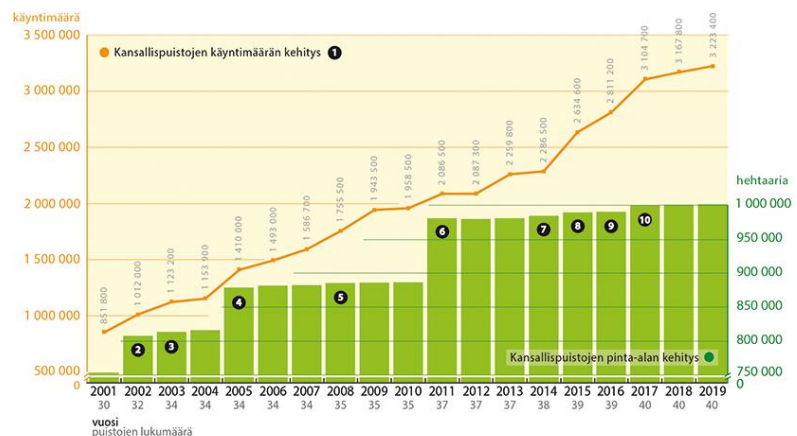
- **Esteettömyyden huomioiminen luontokohteissa**

- Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä
- Suunnistautuminen luontoreitillä

Taustaa



Esteettömyys luontokohteissa

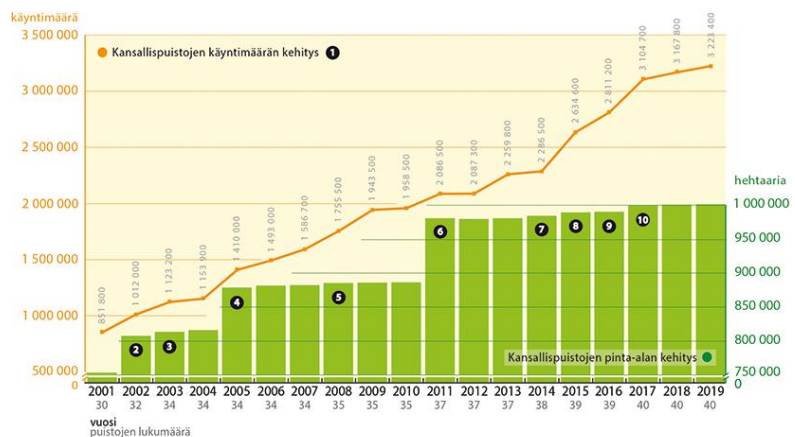


Lähde Metsähallitus

- Kiinnostus luonnossa liikkumista kohtaan on lisääntynyt.**

- Kansallispuistojen käyntimäärät ovat kasvaneet viime vuosien aikana. Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2019 yli 3,2 miljoonaa käyntiä. Kaikkiaan Metsähallituksen Luontopalvelujen hoidossa oleviin kohteisiin tehtiin vuonna 2019 yli seitsemän miljoonaa käyntiä.
- Kansallispuistojen kävijämäärät ”räjähtivät” koronakevään jälkeen. Vuoden 2020 aikana kansallispuistoihin tehtiin lähes 4 miljoonaa käyntiä ja maastokohteisiin kaikkiaan reilut 8,2 miljoonaa käyntiä.

Esteettömyys luontokohteissa



Lähde Metsähallitus

- **Kiinnostus luonnossa liikkumista kohtaan on lisääntynyt.**

- Kansallispuistojen käyntimäärät ovat kasvaneet viime vuosien aikana. Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2019 yli 3,2 miljoonaa käyntiä. Kaikkiaan Metsähallituksen Luontopalvelujen hoidossa oleviin kohteisiin tehtiin vuonna 2019 yli seitsemän miljoonaa käyntiä.
- Kansallispuistojen kävijämäärät ”räjähtivät” koronakevään jälkeen. Vuoden 2020 aikana kansallispuistoihin tehtiin lähes 4 miljoonaa käyntiä ja maastokohteisiin kaikkiaan reilut 8,2 miljoonaa käyntiä.

- **Ympäristöministeriön talousarvioesitys 2021**

- ”Luonnossa liikkumismahdollisuuksia ja lähivirkistysmahdollisuuksia parannetaan niin, että luonto on kaikkien saavutettavissa.”

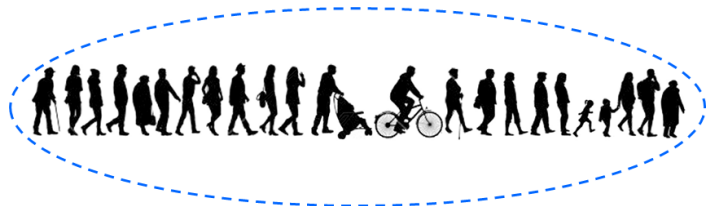
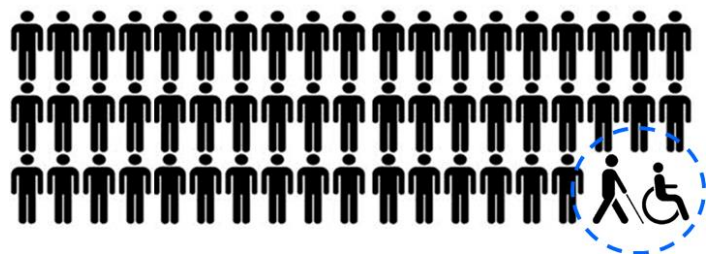
Esteettömyys luontokohteissa



Kuva ESKE

- **Suomessa on niukasti tarjolla tietoa esteettömistä ja saavutettavista luontomatkailupalveluista.**
 - Tarjonta kohdentuu vain yksittäiseen kohteeseen tai reittiin, joista suuri osa on melko lyhyitä.
 - Potentiaalisistakaan reiteistä ja kohteista ei aina löydy tietoa, joka hyödyttäisi eri tavoin liikkuvia ja toimivia retkeilijöitä.

Esteettömyys luontokohteissa



- **Suomessa on niukasti tarjolla tietoa esteettömistä ja saavutettavista luontomatkailupalveluista.**
 - Tarjonta kohdentuu vain yksittäiseen kohteeseen tai reittiin, joista suuri osa on melko lyhyitä.
 - Potentiaalisistakaan reiteistä ja kohteista ei aina löydy tietoa, joka hyödyttäisi eri tavoin liikkuvia ja toimivia retkeilijöitä.
- **Esteettömyys ymmärretään liian suppeasti**
 - Esteettömyys on muutakin kuin vain esimerkiksi pyörätuolia käyttävien henkilöiden tarpeita.
 - Esteettömyyden laaja-alaisuus ja käyttäjien moninaisuus unohtuvat helposti.

Esteettömyys luontokohteissa

- **Kotimaiseen luontomatkailuun liittyy edelleen hyödyntämätöntä kasvupotentiaalia.**
 - Osa kasvupotentiaalista koskee esteettömien ja saavutettavien luontomatkailukohteiden ja -palveluiden kehittämistä.
- **Arviolta 27 prosenttia Euroopan väestöstä tarvitsee esteettömiä ja saavutettavia matkailupalveluita.**
 - He muodostavat joukon, jolle luontoliikunnan esteettömyys ja saavutettavuus eivät ole vain mukava lisä, vaan osallistumisen edellytys.
 - Heidän lisäksi on myös kasvava seniorimatkailijoiden joukko ja esimerkiksi lapsiperheet, jotka hyötyvät esteettömistä ja saavutettavista palveluista.



Esteettömyys luontokohteissa



- **Luonnossa liikkumisen mahdollisuudet kuuluvat kaikille!**
 - **Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)** velvoittaa huomioimaan, että vammaisuus, toimintakyky tai terveydentila eivät estä julkisten palveluiden, kuten kansallispuistojen ja retkeilykohteiden esteetöntä käyttöä.
 - **Liikuntalakiin (390/2015)** on kirjattu velvoite huomioida yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toiminnan lähtökohtina.
 - **Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (27/2016)** velvoittaa Suomea edistämään esteettömyyttä ja vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen osallistumisen edellytyksiä yleisesti yhteiskunnassa ja harrastamisessa.



Esteettömyyden käsitteitä

Esteettömyys ja saavutettavuus

Liikkumis- ja toimimiseesteinen henkilö

Esteetön autopaikka

Esteetön käymälä/puucee

Luiska

Käsijohde ja kaide



Esteettömyyden käsitteitä

Esteettömyys ja saavutettavuus

- Esteettömyyttä ja saavutettavuutta käytetään usein sanaparina.
 - ✓ Esteettömyydellä tarkoitetaan lähinnä fyysistä ympäristöä, kuten rakennuksia, ulkoalueita ja julkisia liikennevälineitä.
 - ✓ Saavutettavuudella tarkoitetaan "aineetonta" ympäristöä, kuten tietoa, verkkosivuja, palveluja ja asenteita.

Liikkumis- ja toimimisesteinen henkilö

Esteetön autopaikka

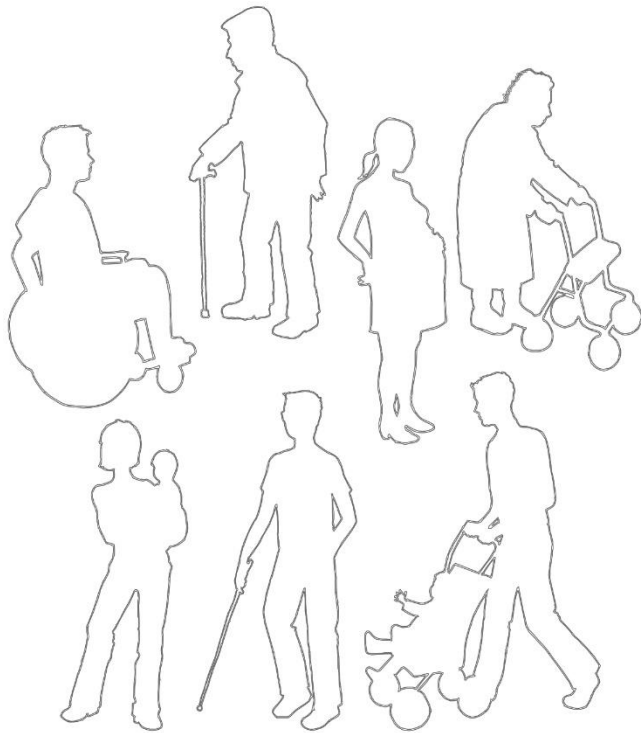
Esteetön käymälä/puucee

Luiska

Käsijohde ja kaide



Esteettömyyden käsitteitä



Esteettömyys ja saavutettavuus

Liikkumis- ja toimimisesteinen henkilö

- Liikkumis- ja toimimisesteinisillä henkilöillä tarkoitetaan henkilöitä, joiden kyky liikkua tai toimia itsenäisesti on korkean iän, sairauden, vamman tai muun syyn takia heikentynyt väliaikaisesti tai pysyvästi.

➡ ”Eri tavoin liikkuva ja toimiva henkilö”

Esteetön autopaikka

Esteetön käymälä/puucee

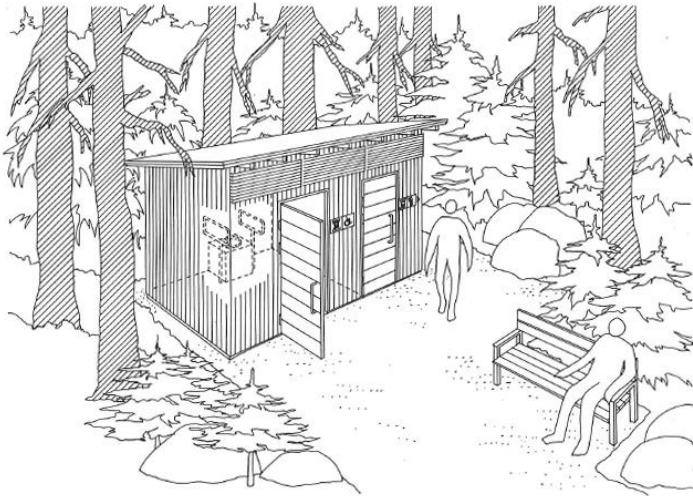
Luiska

Käsijohde ja kaide



Käsijohde ja kaide

Esteettömyyden käsitteitä



Piiros Irma Verhe

Esteettömyys ja saavutettavuus

Liikkumis- ja toimimisesteinen henkilö

Esteetön autopaikka

Esteetön käymälä/puucee

- Esteettömät käymälät merkitään pyörätuolitunnuksella. Oven edessä on vähintään 1500x1500 mm kokoinen tasanne. Oviaukon vapaa leveys on vähintään 850 mm, eikä oviaukossa ole yli 20 mm korkeaa kynnystä. Käymälässä on halkaisijaltaan vähintään 1500 mm kokoinen vapaa tila. Käymälän istuimen kummallakin tai vaihtoehtoisesti vain toisella puolella on vähintään 800 mm vapaata tilaa pyörätuolista siirtymistä varten. Istuimen molemmin puolin on seinäkiinnitteiset käsituet.

Luiska

Käsirohde ja kaide

Esteettömyyden käsitteitä

Esteettömyys ja saavutettavuus

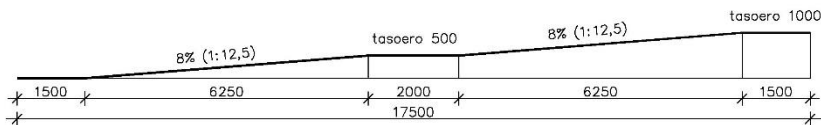
Liikkumis- ja toimimisesteinen henkilö

Esteetön autopaikka

Esteetön käymälä/puucee

Luiska

- Luiska on rakennettu, kalteva kulkuväylän osa, joka yhdistää kaksi tasoa toisiinsa. Esteettömällä luontoreitillä luiskan pituuskaltevuus voi olla korkeintaan 8 %. Luiskaa suositellaan käytettävän korkeintaan metrin tasoeroissa. Pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle sopivan luiskan vähimmäisleveys on 900 mm. Luiskassa on käsijohteet kahdella korkeudella (700 ja 900 mm) ja vähintään 50 mm korkea suojareuna.



Esteettömyyden käsitteitä

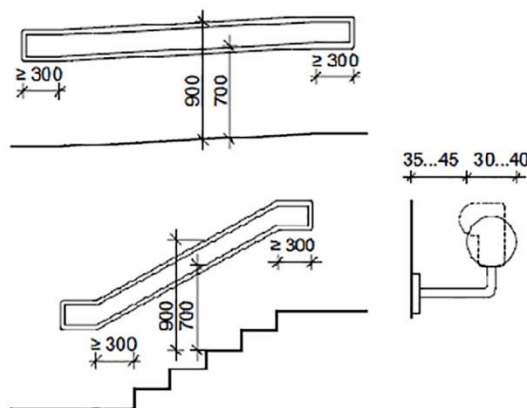
Esteettömyys ja saavutettavuus

Liikkumis- ja toimimiseesteinen henkilö

Esteetön autopaikka

Esteetön käymälä/puucee

Luiska



Käsijohteen mitoitus RT 103027 Portaat
ja luiskat

Käsijohde ja kaide

- Käsijohde lisää turvallisuutta ja antaa tukea kuljettaessa portaita tai luiskaa pitkin. Käsijohde tarvitaan portaan ja luiskan molemmin puolin, koko pituudella, myös välitasanteiden kohdalla. Käsijohde voi toimia myös opasteena. Käsijohde sijoitetaan kahdelle korkeudelle (700 ja 900 mm).
- Kaide suojaa putoamiselta ja harhaan astumiselta. Kaide voi olla rakenteeltaan suojakaide tai avokaide riippuen putoamiskorkeudesta ja käyttöpaikasta.

Hankkeita ja materiaaleja



- [Luonto kaikille –hanke 2018-2020](#), Suomen Paralympiakomitea & co.
- [Esteetön Eräpolku –hanke 2018-2020](#), Suomen Paralympiakomitea & co.
- [Polku luontoon –hanke 2017-2019](#), Metsähallituksen luontopalvelut
- [Rohkeasti luontoon –hanke 2015-2016](#), Metsähallituksen luontopalvelut
- [Luonto-ESKEH –hanke 2014](#), Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKEH & co.
- [Esteettä luontoon liikkumaan –verkostohanke 2005-2007](#), SIU & co.
 - Esteetön luontoliikunta –kirja, Verhe I, Ruti M., SIU 2007, Opetusministeriö, Liikuntapaikkajulkaisu 93.

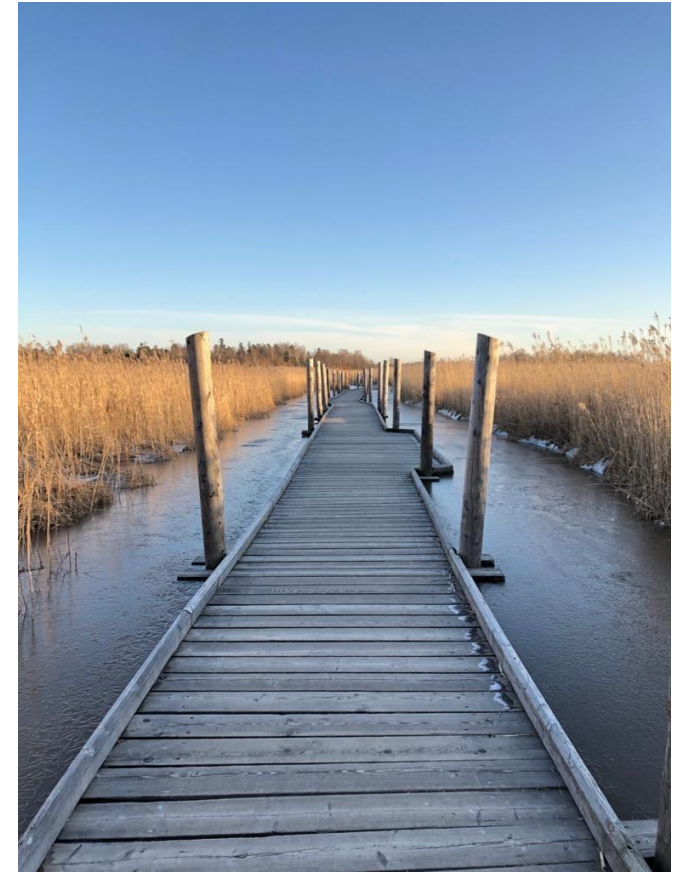
Esteettömyys osana luontopalvelua & Onnistunut luontokokemus



Yhdenvertainen palvelukokemus

Esteettömyys osana palvelupolkua

- Esteettömyyden tulee toteutua palvelupolun jokaisessa vaiheessa
- ja olla luonnollinen osa jokaista palveluhetkeä.



Kuvat Jukka Parviainen



Yhdenvertainen palvelukokemus

- Saavutettavuus ja esteettömyys toteutuvat palvelupolun jokaisessa vaiheessa:

1. Valmistautuminen – luontoretken suunnittelu

- ✓ Ennakkotieto; verkkosivut, reittikuvailut, asiakaspalvelu jne.
- ✓ Tämä on se hetki, jolloin tehdään päätös lähteä!

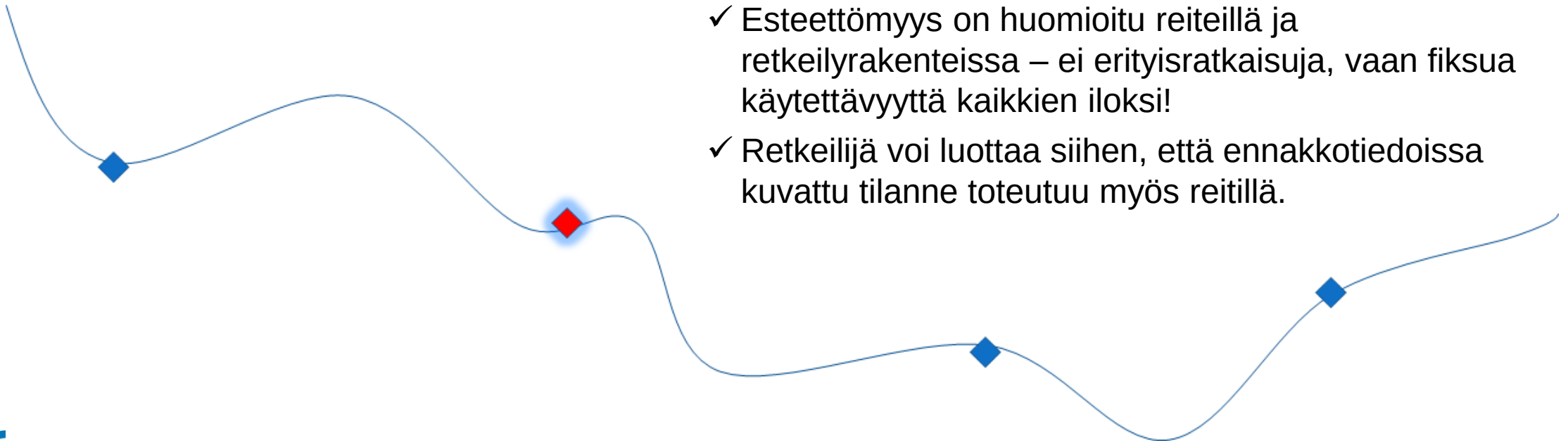


Yhdenvertainen palvelukokemus

- Saavutettavuus ja esteettömyys toteutuvat palvelupolun jokaisessa vaiheessa:

2. Reitillä retkeily

- ✓ Opastus on johdonmukaista ja tunnistettavaa.
- ✓ Esteettömyys on huomioitu reiteillä ja retkeilyrakenteissa – ei erityisratkaisuja, vaan fiksua käytettävyyttä kaikkien iloksi!
- ✓ Retkeilijä voi luottaa siihen, että ennakkotiedoissa kuvattu tilanne toteutuu myös reitillä.



Yhdenvertainen palvelukokemus

- Saavutettavuus ja esteettömyys toteutuvat palvelupolun jokaisessa vaiheessa:

3. Luontokeskukset

- ✓ Sisäänkäynti
- ✓ Asiakaspalvelupiste
- ✓ Kahvila / ravintola
- ✓ Näyttelytilat
- ✓ Esteetön wc-tila

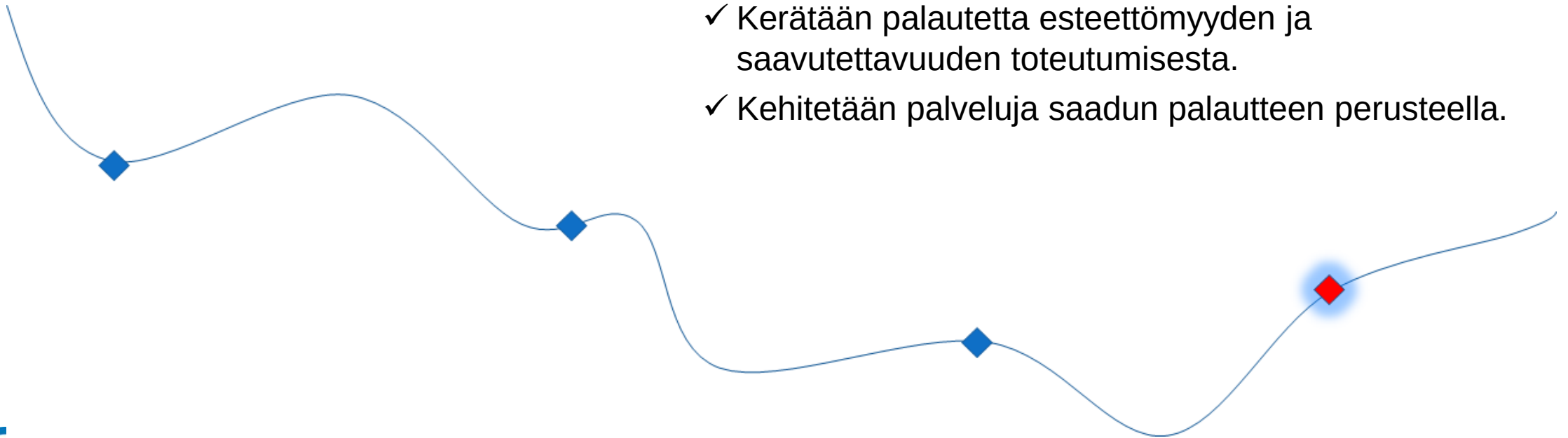


Yhdenvertainen palvelukokemus

- Saavutettavuus ja esteettömyys toteutuvat palvelupolun jokaisessa vaiheessa:

4. Palautteen vastaanottaminen ja antaminen

- ✓ Asiakkaiden kuuleminen!
- ✓ Kerätään palautetta esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumisesta.
- ✓ Kehitetään palveluja saadun palautteen perusteella.



Yhdenvertainen palvelukokemus

- Saavutettavuus ja esteettömyys toteutuvat palvelupolun jokaisessa vaiheessa.
- Yhdenvertaisuus on kokonaisvaltaisesti osa organisaatiota.
 - ✓ Ihmisten moninaisuuden huomiointi.
 - ✓ Toimintatavat ovat joustavia - ei ajatella keskivertoasiakasta.
 - ✓ Esteettömyys ja saavutettavuus kirjattu strategiaan.
 - ✓ Henkilöstön suhtautuminen – asenne, jonka asiakas kohtaa.
 - ✓ Reittien ja kohteiden esteettömyydestä ollaan tietoisia ja siitä viestitään asiakkaille.



Esteettömyyden huomioiminen luontokohteissa



Esteettömyyden huomioiminen luontokohteissa



Kuva Väyläfestivaali

- Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä
 - Kulkureitit
 - Retkeilyrakenteet
- Suunnistautuminen luontoreitillä
 - Opasteet
 - Reitin hahmottaminen

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuva ESKE

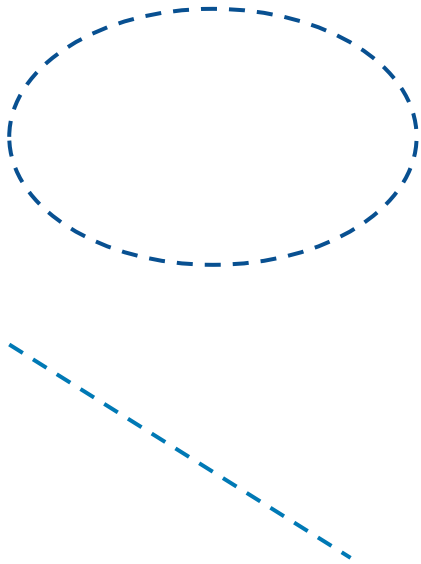
Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
- Reittien leveys ja kaltevuus
- Reittien rajautuminen

Retkeilyrakenteet

- Rakennukset ja rakenteet
- Kalusteet ja varusteet

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
 - ✓ Kuinka pitkä reitti on?
 - ✓ Minkä muotoinen reitti on?
- Reittien pintamateriaalit
- Reittien leveys ja kaltevuus
- Reittien rajautuminen



Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuvat ESKE

Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
 - ✓ Onko reitin pintamateriaali tasainen, kova ja luistamaton?
 - ✓ Vaihtuuko reitin pintamateriaali reitin aikana?
- Reittien leveys ja kaltevuus
- Reittien rajautuminen

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuva Hanna Solja

Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
 - ✓ Onko reitin pintamateriaali tasainen, kova ja luistamaton?
 - ✓ Vaihtuuko reitin pintamateriaali reitin aikana?
- Reittien leveys ja kaltevuus
- Reittien rajautuminen

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuva ESKE

Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
- **Reittien leveys ja kaltevuus**
 - ✓ Mitkä ovat reitin kapeimman kohdan leveys ja jyrkimmän kohdan kaltevuus ja kuinka pitkiä nämä kohdat ovat?
 - ✓ Onko reitin jyrkissä kohdissa portaita?
- Reittien rajautuminen

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuva Matilda Åkerblom

Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
- **Reittien leveys ja kaltevuus**
 - ✓ Mitkä ovat reitin kapeimman kohdan leveys ja jyrkimmän kohdan kaltevuus ja kuinka pitkiä nämä kohdat ovat?
 - ✓ Onko reitin jyrkissä kohdissa portaita?
- Reittien rajautuminen

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuvat ESKE

Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
- Reittien leveys ja kaltevuus
- Reittien rajautuminen
 - ✓ Viettävätkö reitin reunat alas?
 - ✓ Rajautuvatko reitin reunat selvästi ympäristöstä?

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuvat Jukka Parviainen

Kulkureitit

- Reitin pituus ja muoto
- Reittien pintamateriaalit
- Reittien leveys ja kaltevuus
- Reittien rajautuminen

Retkeilyrakenteet

- Rakennukset ja rakenteet
- Kalusteet ja varusteet

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuvat Jukka Parviainen

Retkeilyrakenteet

- Rakennukset ja rakenteet
 - ✓ Onko luontotupiin, laavuihin, tulipaikan ääreen ja puuceehen mahdollista päästä myös pyörällisten apuvälineiden kanssa?
 - ✓ Onko näköalapaikkojen rakenteissa huomioitu myös eritavoin liikkuvat ja toimivat retkeilijät?
- Kalusteet ja varusteet

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä



Kuva Jukka Parviainen



Kuva Hanna Solja

Retkeilyrakenteet

- Rakennukset ja rakenteet
 - ✓ Onko luontotupiin, laavuihin, tulipaikan ääreen ja puuceehen mahdollista päästä myös pyörällisten apuvälineiden kanssa?
 - ✓ Onko näköalapaikkojen rakenteissa huomioitu myös eritavoin liikkuvat ja toimivat retkeilijät?
- Kalusteet ja varusteet

Liikkuminen ja toimiminen luontoreiteillä

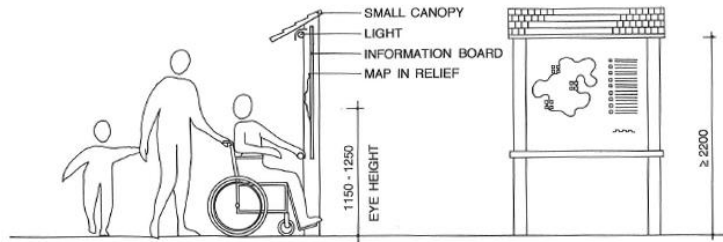


Retkeilyrakenteet

- Rakennukset ja rakenteet
- Kalusteet ja varusteet
 - ✓ Onko taukopaikkojen kalusteissa huomioitu myös eri tavoin liikkuvat ja toimivat retkeilijät?
 - ✓ Onko reitin varrella esteetön wc/puucee?

Kuvat ESKE

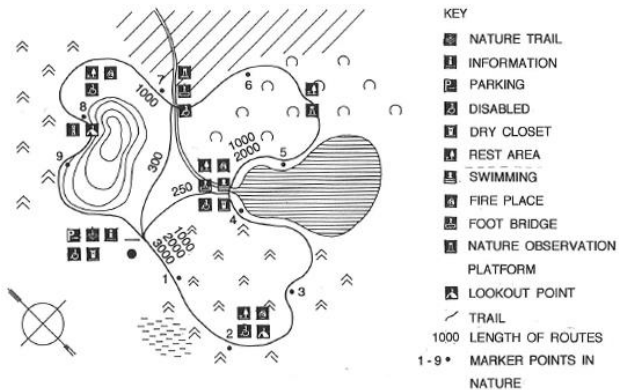
Suunnistautuminen luontoreitillä



- Opasteet

- Nähtävät opasteet
- Tuntoaistiin perustuvat opasteet

- Reitin hahmottaminen



Piirrokset Irma Verhe

Suunnistautuminen luontoreitillä



Kuvat ESKE

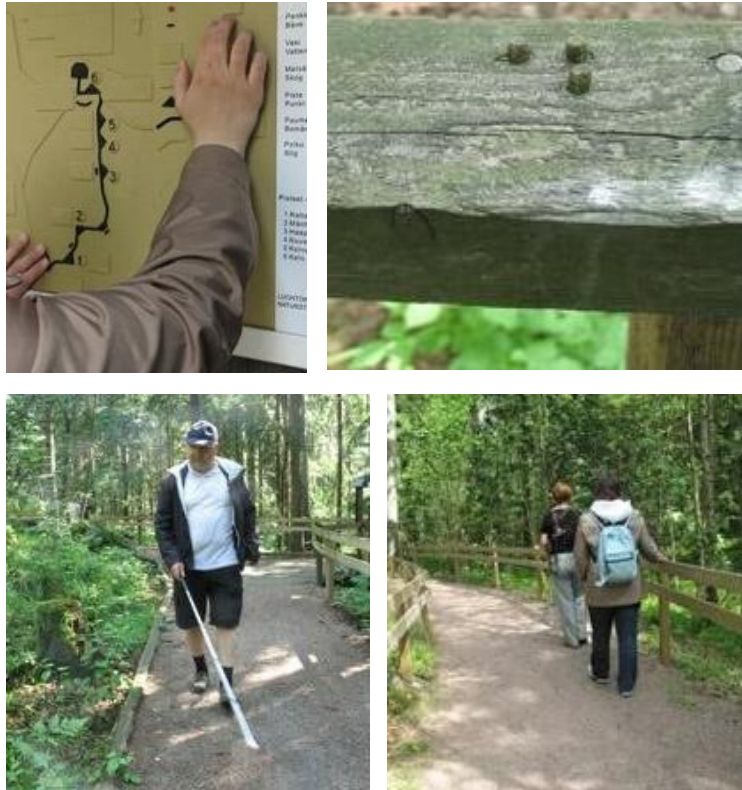
- Opasteet

- Nähtävät opasteet

- ✓ Ovatko opasteet sijoitettu siten että, niitä pääsee tarkastelemaan myös lähietäisyydeltä?
 - ✓ Onko opasteiden kirjainkoko riittävä katseluetäisyyteen nähden?
 - ✓ Onko opasteissa käytetty tekstin lisäksi myös symboleja?
 - ✓ Onko opasteissa riittävä tummuuskontrasti tekstin/symbolin ja taustan välillä?
 - ✓ Ovatko opasteet yhtenäisiä ja opastus katkeamaton koko reitin?

- Tuntoaistiin perustuvat opasteet

Suunnistautuminen luontoreitillä



Kuvat www.nkl.fi/fi/ymparisto

- Opasteet

- Nähtävät opasteet

- Tuntoaistiin perustuvat opasteet

- ✓ Onko opasteissa käytetty kohokuvioita tai pistekirjoitusta?
 - ✓ Ovatko opasteet sijoitettu siten, että niitä pääsee tunnustelemaan helposti?
 - ✓ Voiko kulkureitin reunaa käyttää apuna suunnistautumisessa?
 - ✓ Kulkeeko kulkureitin reunassa yhtenäinen käsijohde, jota pitkin voi suunnistautua?

Suunnistautuminen luontoreitillä



Kuva Hanna Solja

- Reitin hahmottaminen

- ✓ Onko reitti helposti hahmotettavissa?
- ✓ Erottuuko reitti hyvin ympäristöstään?
- ✓ Onko reitillä selvästi erottuvia luonnon maamerkkejä, jotka helpottavat reitillä suunnistautumista?

Suunnistautuminen luontoreitillä



Kuva Hanna Solja

- Reitin hahmottaminen

- ✓ Onko reitti helposti hahmotettavissa?
- ✓ Erottuuko reitti hyvin ympäristöstään?
- ✓ Onko reitillä selvästi erottuvia luonnon maamerkkejä, jotka helpottavat reitillä suunnistautumista?



Kiitos!

Invalidiliiton Esteettömyyskeskus
ESKE

eske@invalidiliitto.fi

www.invalidiliitto.fi/esteettomyys



Mukana luomassa yhdenvertaista ja esteetöntä Suomea.

